

جد ۱ تفسیر احکام قرآن

روائع البیان فی تفسیر آیات الاحکام

مؤلف: محمد علی صابونی
مترجم: مصطفیٰ اربابی

صابونی، محمدعلی
روائع البیان فی تفسیر آیات الاحکام من القرآن . فارسی
تفسیر آیات احکام/ تألیف محمد علی صابونی؛ ترجمه مصطفی اربابی.
تهران: احسان، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۶-۷۵۷-۶

شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۶-۷۵۶-۶

یادداشت: قاضی توسط انتشارات کردستان در سال ۱۳۸۷ به چاپ رسیده است.

موضوع: قرآن - احکام و قوانین/ تفاسیر فقهی -- اهل سنت /

تفاسیر فقهی -- نقد و تفهقه / فقه اهل سنت

شناسه افزوده: اربابی، مصطفی - ۱۳۲۰ مترجم

رده بندی کنگره: ۳۹۷، ۳۹۷.۰۲۹۱ BP ۹۹۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۷۴

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۱۱۴۳

تهران، خیابان انقلاب، روضه دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، شماره ۴۰۶.

www.nashrehsan.com

تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

تفسیر آیات احکام (جلد اول)

مؤلف: استاد محمدعلی صابونی

مترجم: مصطفی اربابی

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ مهارت

شمارگان: ۲۰۰۰ دوره

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

قیمت دوره: ۵۰۰۰ تومان

شابک جلد اول: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۶-۷۵۷-۶

شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۶-۷۵۶-۹

فهرست مطالب

۴۹ گونه‌های اعراب	۱۵ مقدمه‌ی مترجم
۵۱ احکام فقهی	۱۷ مقدمه‌ی مؤلف
۶۳ پایان گفتار:	۲۱ گفتار اول:
۶۷ گفتار دوم:	۲۱ سوره‌ی فاتحه‌ی الکتاب
۶۷ موضع شریعت نسبت به سحر و جادو	۲۱ مقدمه‌ی درباره‌ی این سوره
۶۸ واژه‌شناسی	۲۱ روایت‌هایی در فضیلت سوره‌ی فاتحه
۷۳ مفهوم اجمالی	۲۳ یادآوری درباره‌ی فضیلت برخی سوره‌ها
۷۵ مانع از دل	۲۴ تفسیر «اعوذ بالله من الشَّیطان الرَّجیم»
۷۵ شیر عرائت آیات	۲۶ تفسیر بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
۷۶ شکل‌های گوناگون اعراب	۲۸ فاتحه‌ی الکتاب
۷۶ نکته‌های تفسیری	۲۸ واژه‌شناسی
۸۱ احکام فقهی	۳۷ مفهوم اجمالی
۹۰ سرانجام گفتار	تفسیر سوره‌ی فاتحه در فی ظلال القرآن
۹۳ گفتار سوم	۳۸ نکات ظریف تفسیری
۹۳ ناسخ و منسوخ در قرآن	۴۱ نکته‌های بیانی در سوره‌ی فاتحه
۹۳ واژه‌شناسی	۴۷ شیوه‌ی قرائت
	۴۸

معنی آیه ۹۶	واژه‌شناسی ۱۳۷
وجه تناسب میان آیات مذکور: ۹۷	مفهوم اجمالی ۱۳۹
مفهوم اجمالی ۹۷	شان نزول ۱۴۰
شان نزول ۹۸	گونه‌های خوانش ۱۴۱
گونه‌های قرائت ۹۹	گونه‌های اعراب ۱۴۱
گونه‌های اعراب ۹۹	نکته‌های تفسیری ۱۴۱
نکات تفسیری ۱۰۱	احکام فقهی ۱۴۲
احکام فقهی ۱۰۳	سرانجام سخن ۱۴۵
نتیجه‌گیری ۱۱۳	گفتار ششم ۱۴۹
گفتار چهارم ۱۱۵	کتمان دانش شرعی ۱۴۹
روی آوردن به کعبه در هنگام نماز ۱۰۵	واژه‌شناسی ۱۴۹
واژه‌شناسی ۱۱۶	وجه تناسب میان آیه‌ها ۱۵۰
وجه تناسب میان آیات ۱۱۹	مفهوم اجمالی ۱۵۱
مفهوم اجمالی ۱۱۹	شان نزول آیات ۱۵۱
شان نزول ۱۲۱	نکته‌های تفسیری ۱۵۲
گونه‌های قرائت ۱۲۱	احکام فقهی ۱۵۲
گونه‌های اعراب ۱۲۱	سرانجام سخن ۱۵۵
نکته‌های تفسیری ۱۲۲	گفتار هفتم ۱۵۷
احکام فقهی ۱۲۸	مباح بودن هر چیز پاک و حرام گرداندن هر چیز پلید ۱۵۷
سرانجام سخن ۱۳۳	واژه‌شناسی ۱۵۷
گفتار پنجم ۱۳۷	مفهوم اجمالی ۱۵۹
سعی میان صفا و مروءه ۱۳۷	

۲۰۴	احکام فقهی	۱۵۹	وجه تناسب آیه‌ها
۲۲۰	سرانجام سخن	۱۶۰	گونه‌های مختلف خوانش
۲۲۳	گفتار دهم	۱۶۰	گونه‌های اعراب
۲۲۳	مشروعیت جنگ در اسلام	۱۶۱	نکته‌های تفسیری
۲۲۴	واژه‌شناسی	۱۶۲	احکام فقهی
۲۲۵	مفهوم اجمالی	۱۶۸	سرانجام سخن
۲۲۶	شان نزول	۱۷۱	گفتار هشتم
۲۲۸	گونه‌های مختلف خوانش	۱۷۱	قصاص عامل زندگی بان‌ها
۲۲۸	گونه‌های اعراب	۱۷۱	واژه‌شناسی
۲۲۹	نکته‌های تفسیری	۱۷۳	مفهوم اجمالی
۲۳۲	احکام فقهی	۱۷۷	شان نزول
۲۳۹	سرانجام سخن	۱۷۷	نکته‌های تفسیری
۲۴۱	گفتار یازدهم	۱۷۷	احکام فقهی
۲۴۱	انجام حج و عمره	۱۸۸	سرانجام سخن
۲۴۳	واژه‌شناسی	۱۹۱	گفتار نهم
۲۴۶	مفهوم اجمالی	۱۹۱	فریضه‌ی روزه‌داری بر مسلمانان
۲۴۷	وجه تناسب این آیه با آیه‌های پیشین	۱۹۲	واژه‌شناسی
۲۴۷	شان نزول	۱۹۶	مفهوم اجمالی
۲۴۸	گونه‌های مختلف خوانش‌ها	۱۹۷	شان نزول
۲۴۸	گونه‌های اعراب	۱۹۹	گونه‌های مختلف خوانش
۲۴۹	نکته‌های تفسیری	۱۹۹	وجوه اعراب
۲۵۱	احکام فقهی	۲۰۰	نکته‌های تفسیری

۲۹۰	 شأن نزول	۲۶۳	 گفتار دوازدهم
۲۹۱	 گونه‌های مختلف اعراب	۲۶۳	 جنگیدن در ماه‌های حرام
۲۹۲	 نکته‌های تفسیری	۲۶۳	 واژه‌شناسی
۲۹۳	 احکام فقهی	۲۶۵	 مفهوم اجمالی
۲۹۹	 گفتار پانزدهم:	۲۶۶	 شأن نزول
۲۹۹	 فاصله گرفتن از همسر در هنگام عادت ...	۲۶۷	 گونه‌های مختلف اعراب
۲۹۹	 واژه‌شناسی	۲۶۷	 نکته‌های تفسیری
۳۰۱	 مفهوم اجمالی	۲۶۹	 احکام فقهی
۳۰۲	 شأن نزول	۲۷۳	 گفتار سیزدهم
۳۰۳	 گونه‌های مختلف خوانش	۲۷۳	 تحریم شراب و قمار
۳۰۳	 گونه‌های اعراب	۲۷۳	 واژه‌شناسی
۳۰۴	 نکته‌های تفسیری	۲۷۴	 مفهوم اجمالی
۳۰۵	 احکام فقهی	۲۷۶	 شأن نزول
۳۱۰	 ران نام گفتار	۲۷۷	 گونه‌های مختلف خوانش
۳۱۳	 گفتار شانزدهم:	۲۷۷	 گونه‌های اعراب
۳۱۳	 ممنوعیت بسیار خوردن	۲۷۸	 نکته‌های تفسیری
۳۱۳	 واژه‌شناسی	۲۸۳	 احکام فقهی
۳۱۵	 مفهوم اجمالی	۲۸۷	 سرانجام سخن
۳۱۶	 شأن نزول	۲۸۹	 گفتار چهاردهم:
۳۱۶	 نکته‌های تفسیری	۲۸۹	 حکم ازدواج با زنان مشرک
۳۱۹	 احکام فقهی	۲۸۹	 واژه‌شناسی
۳۲۳	 سرانجام سخن	۲۹۰	 مفهوم اجمالی

۳۶۷ واژه‌شناسی	۳۲۵ گفتار هفدهم:
۳۶۸ مفهوم اجمالی	۳۲۵ مشروعیت طلاق در اسلام
۳۶۸ گونه‌های اعراب	۳۲۶ واژه‌شناسی
۳۶۹ نکته‌های تفسیری	۳۲۹ مفهوم اجمالی
۳۷۰ احکام فقهی	۳۳۰ شأن نزول
۳۷۴ سرانجام سخن	۳۳۲ گونه‌های خوانش
۳۷۷ گفتار بیستم:	۳۳۲ گونه‌های اعراب
۳۷۷ خواستگاری از زن و استحقاق مهریه	۳۳۳ نکته‌های تفسیری
۳۷۸ واژه‌شناسی	۳۳۶ احکام فقهی
۳۸۰ مفهوم اجمالی	۳۵۳ سرانجام سخن
۳۸۱ شأن نزول	۳۵۴ گفتار هیجدهم:
۳۸۱ گونه‌های خوانش	۳۵۵ احکام شیرخوارگی
۳۸۱ گونه‌های اعراب	۳۵۵ واژه‌شناسی
۳۸۲ نکته‌های تفسیری	۳۵۷ مفهوم اجمالی
۳۸۴ احکام فقهی	۳۵۸ گونه‌های خوانش
۳۸۹ سرانجام سخن	۳۵۸ گونه‌های مختلف اعراب
۳۹۱ گفتار بیست‌ویکم:	۳۵۹ تناسب میان این آیه با آیه‌های پیشین
۳۹۱ رباخواری جنایت خطرناک اجتماعی	۳۵۹ نکته‌های تفسیری
۳۹۲ واژه‌شناسی	۳۶۱ احکام فقهی
۳۹۳ مفهوم اجمالی	۳۶۵ سرانجام سخن
۳۹۵ شأن نزول	۳۶۷ گفتار نوزدهم:
۳۹۵ گونه‌های خوانش	۳۶۷ عده‌ی وفات شوهر

۴۱۷.....	شأن نزول.....	۳۹۵.....	گونه‌های اعراب.....
۴۱۷.....	وجه تناسب با آیات قبل.....	۳۹۶.....	نکته‌های تفسیری.....
۴۱۸.....	نکته‌های تفسیری.....	۳۹۹.....	مراحل حرام شدن رباخواری.....
۴۲۰.....	احکام فقهی.....	۴۰۱.....	احکام فقهی.....
۴۲۷.....	گفتار بیست و چهارم:.....	۴۰۴.....	سرانجام سخن.....
۴۲۷.....	چند همسرداری در اسلام و حکمت آن ..	۴۰۷.....	گفتار بیست و دوم:.....
۴۲۸.....	واژه‌شناسی.....	۴۰۷.....	دوری از پیوند دو تانه با کفار.....
۴۲۹.....	مفهوم اجمالی.....	۴۰۷.....	واژه‌شناسی.....
۴۳۱.....	شأن نزول.....	۴۰۸.....	وجه تناسب.....
۴۳۱.....	گونه‌های خوانش.....	۴۰۸.....	شأن نزول.....
۴۳۲.....	نکته‌های تفسیری.....	۴۰۸.....	مفهوم اجمالی.....
۴۳۴.....	احکام فقهی.....	۴۰۹.....	گونه‌های خوانش آیه.....
۴۳۹.....	سرانجام سخن.....	۴۱۰.....	گونه‌های اعراب.....
۴۴۳.....	گفتار بیست و پنجم:.....	۴۱۰.....	نکته‌های تفسیری.....
۴۴۳.....	اسلام و حفظ اموال یتیمان.....	۴۱۰.....	آیه‌هایی که بر حرمت دوستی با کافران نشانه دارد.....
۴۴۴.....	واژه‌شناسی.....	۴۱۱.....	احکام فقهی.....
۴۴۵.....	مفهوم اجمالی.....	۴۱۴.....	رهنمودهای آیه‌های ارجمند.....
۴۴۶.....	شأن نزول.....	۴۱۵.....	گفتار بیست و سوم:.....
۴۴۷.....	گونه‌های خوانش.....	۴۱۵.....	فریضه‌ی حج در اسلام.....
۴۴۷.....	گونه‌های اعراب.....	۴۱۵.....	واژه‌شناسی.....
۴۴۸.....	نکته‌های تفسیری.....	۴۱۷.....	مفهوم اجمالی.....
۴۵۰.....	احکام فقهی.....		

۴۹۳	مفهوم اجمالی	۴۵۷	گفتار بیست و هشتم:
۴۹۴	شان نزول	۴۵۷	زنانی که ازدواج با آنان حرام است
۴۹۴	گونه‌های مختلف خوانش‌ها	۴۵۹	واژه‌شناسی
۴۹۴	گونه‌های مختلف اعراب	۴۶۱	مفهوم اجمالی
۴۹۵	نکته‌های تفسیری	۴۶۲	تناسب این آیه‌ها با آیه‌های پیشین
۴۹۷	احکام فقهی	۴۶۲	شان نزول
۵۰۵	گفتار بیست و نهم:	۴۶۳	گونه‌های خواص
۵۰۵	جرم قتل و کیفر آن در اسلام	۴۶۳	گونه‌های اعراب
۵۰۶	واژه‌شناسی	۴۶۴	نکته‌های تفسیری
۵۰۸	مفهوم اجمالی	۴۶۶	احکام فقهی
۵۰۹	شان نزول	۴۷۵	سرانجام سخن
۵۱۰	گونه‌های مختلف خوانش	۴۷۷	گفتار بیست و هفتم:
۵۱۰	گونه‌های مختلف اعراب	۴۷۷	راه‌های حل اختلاف همسران
۵۱۱	نکته‌های تفسیری	۴۷۸	واژه‌شناسی
۵۱۳	احکام فقهی	۴۷۹	مفهوم اجمالی
۵۲۱	گفتار سی‌ام:	۴۸۰	شان نزول
۵۲۱	نماز خوف	۴۸۱	نکته‌های تفسیری
۵۲۲	واژه‌شناسی	۴۸۳	احکام فقهی
۵۲۴	مفهوم اجمالی	۴۸۸	سرانجام سخن
۵۲۵	تناسب با آیه‌های پیشین	۴۹۱	گفتار بیست و هشتم:
۵۲۶	شان نزول	۴۹۱	تحریم نماز مست و ناپاک
۵۲۷	نکته‌های تفسیری	۴۹۱	واژه‌شناسی

۵۶۴	 شأن نزول	۵۲۹	 احکام فقهی
۵۶۴	 هماهنگی این آیات با آیات پیشین	۵۳۵	 گفتار سی و یکم:
۵۶۴	 نکته‌های تفسیری	۵۳۵	 غذاهای حلال و حرام
۵۶۷	 احکام فقهی	۵۳۶	 واژه‌شناسی
۵۷۲	 سرانجام سخن	۵۳۹	 معنی اجمالی
۵۷۵	 گفتار سی و چهارم:	۵۴۰	 شأن نزول
۵۷۵	 کفاره‌ی سوگند و تحریم شراب و قمار	۵۴۰	 گونه‌های مختلف خوانش
۵۷۶	 واژه‌شناسی	۵۴۰	 نکته‌های تفسیری
۵۷۷	 مفهوم اجمالی	۵۴۳	 احکام فقهی
۵۷۷	 نکته‌های تفسیری	۵۴۷	 گفتار سی و دوم:
۵۷۹	 احکام فقهی	۵۴۷	 احکام وضو و تیمم
۵۸۳	 سرانجام سخن	۵۴۸	 واژه‌شناسی
۵۸۵	 گفتار سی و پنجم:	۵۴۹	 مفهوم اجمالی
۵۸۵	 عرب و ساجد	۵۴۹	 گونه‌های مختلف خوانش
۵۸۵	 واژه‌شناسی	۵۵۰	 گونه‌های مختلف اعراب
۵۸۵	 مفهوم اجمالی	۵۵۰	 نکته‌های تفسیری
۵۸۶	 شأن نزول	۵۵۱	 احکام فقهی
۵۸۶	 گونه‌های مختلف خوانش	۵۵۹	 سرانجام سخن
۵۸۶	 گونه‌های مختلف اعراب	۵۶۱	 گفتار سی و سوم:
۵۸۷	 تناسب میان آیه‌ها	۵۶۱	 کیفر دزدی و راه‌زنی
۵۸۷	 نکته‌های تفسیری	۵۶۲	 واژه‌شناسی
۵۸۸	 احکام فقهی	۵۶۳	 مفهوم اجمالی

۶۱۵.....	کیفیت تقسیم غنایم	۵۹۱.....	گفتار سی و هشتم:
۶۱۵.....	واژه‌شناسی	۵۹۱.....	ممنوعیت ورود مشرکان به مسجدها
۶۱۶.....	مفهوم اجمالی	۵۹۱.....	واژه‌شناسی
۶۱۶.....	تناسب این آیات با آیات پیشین	۵۹۲.....	مفهوم اجمالی
۶۱۶.....	نکته‌های تفسیری	۵۹۳.....	گونه‌های خوانش
۶۱۷.....	یادآوری	۵۹۳.....	شان نزول
۶۱۸.....	احکام فقهی	۵۹۳.....	نکته‌های فقهی
۶۲۳.....	گفتار چهارم:	۵۹۵.....	احکام فقهی
۶۲۳.....	"تقرب" نزدیکی جویی به پیشگاه خدا با تقدیم هدایا و قربانی	۵۹۹.....	سرانجام سخن
۶۲۳.....	واژه‌شناسی	۶۰۱.....	گفتار سی و هفتم:
۶۲۳.....	تناسب این آیات با آیات پیشین	۶۰۱.....	حکم غنیمت در اسلام
۶۲۴.....	مفهوم اجمالی	۶۰۱.....	واژه‌شناسی
۶۲۴.....	شان نزول	۶۰۳.....	مفهوم اجمالی
۶۲۵.....	گونه‌های خوانش	۶۰۴.....	شان نزول
۶۲۵.....	گونه‌های اعراب	۶۰۵.....	نکته‌های تفسیری
۶۲۶.....	نکته‌های تفسیری	۶۰۵.....	احکام فقهی
۶۲۷.....	احکام فقهی	۶۰۹.....	گفتار سی و هشتم:
۶۳۱.....	سرانجام سخن	۶۰۹.....	فرار از میدان جنگ
		۶۰۹.....	واژه‌شناسی
		۶۱۰.....	مفهوم اجمالی
		۶۱۱.....	احکام فقهی
		۶۱۵.....	گفتار سی و نهم:

مقدمه‌ی مترجم

به نام آنکه نامش حرز جان‌هاست ثنایش گوهر تیغ زبان‌هاست
زبان در کام، کام از نام او یافت نم از سرچشمه‌ی انعام او یافت
خرد را ز او نه در ده دم به دم روی هزاران نکته‌ی باریک چون موی

خدا را سپاس گزارم، که توفیق ترجمه‌ی کتاب ارزشمند «روائع البیان» را در تفسیر آیات احکام قرآن، نگارش استاد محمدعلی عباسی، استاد دانشکده‌ی شریعت و تحقیقات اسلامی، در مکه‌ی مکرّمه به من ارزانی فرمود. کتاب حاضر نیاز به معرفی ندارد؛ چون در بسیاری از مراکز علمی و دینی برای دانش‌جویان و طلاب تدریس می‌گردد.

ویژگی‌های مهم این کتاب

استفاده‌ی بیش‌تر از آیات قرآن و چون قرآن کریم، کام‌بخش است، منبع دست‌اول همه‌ی مذاهب اسلامی بوده؛ و هست. متأسفانه در میان بسیاری از مبلّغان این کتاب عزیز مهجور و متروک مانده است؛ و بیش‌تر آن را وسیله‌ی برای تزئین می‌دانند؛ و کمتر کسی است که آن را منبع قوانین و احکام و اخلاق و ارزش‌ها و کمالات به شمار آورد. ترجمه‌ی فارسی آن می‌تواند، برای بازگشت به قرآن تشویقی باشد. شاید خدای منان ما را از فیض بی‌پایان کلام انوینش بیش از پیش بهره‌مند فرماید.

در این کتاب نوعی از برداشت و شیوه‌ی استنباط احکام از آیات قرآن کریم به وسیله‌ی مجتهدان امت تا اندازه‌ی به تفصیل بیان شده است. یا می‌توان گفت که این کتاب روش بهره‌گیری از کلام خدا را می‌آموزد، تا تجربیات گذشتگان را در علوم قرآنی بیش از پیش به کار ببریم؛ و با مسؤولیت‌های خود در برابر کلام ربّانی آشنا شویم.

آشنایی با افکار و اندیشه‌های بزرگان مذاهب و فرقه‌های اسلامی و استدلال آن‌ها در استنباط احکام از قرآن- که در این کتاب به آن توجهی ویژه شده است- می‌تواند زمینه‌ساز وحدت اسلامی

باشد؛ زیرا بسیاری از کج فهمی ها و تعصبات بی جا نتیجه‌ی ناآگاهی از شیوه‌های استدلال و استنباط است؛ چه بسا آشنایی علمی با افکاری که به ظاهر با تصورات ما هماهنگی ندارد، ریشه‌ی کج فهمی را از بنیان برکند؛ و پیروان همه‌ی مذاهب اسلامی بتوانند در فضایی صمیمی و برادرارانه بر بسیاری از مشکلات - که نتیجه‌ی چند دستگی و اختلاف است - چیره شوند.

شیوه‌ی نگارش کتاب بر قواعد و اصول علمی استوار است، که در مقدمه‌ی مؤلف بیان شده. امید است این شیوه‌ی جامع در تفسیر آیات، ما را در فهم قرآن یاری دهد. در پایان از برادر عزیزم آقای یعقوبی، مدیریت محترم نشر احسان - که ترجمه‌ی این کتاب را پیشنهاد داده بودند؛ و مرا در ترجمه‌ی آن تشویق نمودند - تشکر و قدردانی می‌کنم؛ و برای همه‌ی دست‌اندرکاران نشر احسان - که زحمات چاپ و نشر کتب اسلامی، از جمله این کتاب را به عهده دارند - توفیق و سربلندی را در هر دو جهان از پروردگار متعال، خواهانم.

تربت جام ۱۳۸۵ / ۲ / ۸

مصطفی اربابی